

STYRESAK

GÅR TIL: Styremedlemmer

FØRETAK: Helse Vest RHF

DATO: 26.01.2016

SAKSHANDSAMAR: Kjell-Einar Bjørklund

SAKA GJELD: Landsverneplanen Helse - Godkjenning av forvaltningsplan for Valen sjukehus

ARKIVSAK: 2015/2317

STYRESAK: 016/16

STYREMØTE: 10.02.2016

FORSLAG TIL VEDTAK

Styret godkjenner forvaltningsplan for freda bygningar, gravlund og verna parkanlegg ved Valen sjukehus.

Oppsummering

Styret i Helse Fonna har fastsett forvaltningsplan for bygningane og Gravlunden ved Valen sjukehus som er freda av Riksantikvaren i medhald av kulturminnelova. For freda og verna eigedommar er det plikt til å utarbeida forvaltningsplanar. Desse planane trekkjer m.a. opp skiljet mellom kva som er «vanleg vedlikehald», som er tillat innan rammene som forvaltningsplanen trekkjer opp, og kva som ikkje er «vanleg vedlikehald», som krev godkjenning av Riksantikvaren.

For freda eigedommar skal forvaltningsplanane føreleggjast for Riksantikvaren før dei kan endeleg godkjennast og takast i bruk av helseføretaket. Forvaltningsplanen for Valen sjukehus har vore førelagd for Riksantikvaren. Styret i Helse Vest RHF har i sak 061/12B fastsett at helseføretaka sine forvaltningsplanar for freda og verna eigedommar skal leggjast fram for styret til endeleg godkjenning.

Fakta

Styret i Helse Fonna HF har i møte 30.10.2015, sak 71/15A, fastsett forvaltningsplan for freda bygninger og verna parkanlegg ved Valen Sjukehus. Kopi av styresaka følgjer vedlagt (vedlegg 1). Ved brev av 10.11.15 har Helse Fonna sendt saka over til Helse Vest RHF for endelig godkjenning. Bakgrunnen for at saka nå blir lagt fram for styret i Helse Vest RHF er at styret i sak 061/12B har fastsett at helseføretaka sine forvaltningsplanar for freda og verna eigedommar skal leggjast fram for styret for endeleg godkjenning. Den nærmare grunngevinga for denne behandlingsmåten går fram av den nemnde styresaka.

Fredingsforskrifta av 09.11.11, fastsett av Riksantikvaren i medhald av kulturminnelova, pålegg det einskilde fagdepartement å sørge for at det blir utarbeidd forvaltningsplanar for alle freda bygg og anlegg som fagdepartementet har ansvar for. Helse- og omsorgsdepartementet har vidareført dette kravet gjennom føretaksprotokollane til dei regionale helseføretaka som igjen har vidareført kravet til helseføretaka gjennom styringsdokumentet.

Når det gjeld krava til kva ein forvaltningsplan for freda og verna bygningar skal innehalda, er dette nærmare omtala i kongeleg resolusjon av 01.09.08 om staten sine kulturhistoriske eigedommar. Det følgjer av resolusjonen at forvaltningsplanane skal innehalda ein fagleg forankra omtale av korleis verna eigedommar skal forvaltast og vedlikehaldast for å ta vare på verneverdiane. Vidare følgjer det av resolusjonen at forvaltningsplanane skal utarbeidast i samsvar med antikvariske prinsipp og innehalda ei detaljert registrering og dokumentasjon av kvar enkelt bygning og ein omtale av når rett kulturminnestyresmakt skal kontaktast.

I den nemnde fredingsforskrifta § 1-5 er det fastsett at forvaltningsplanar skal føreleggjast for Riksantikvaren for å sikra at innhaldet i planen ivaretek føremålet med fredinga.

Den 13.05.15 ble forvaltningsplan for Valen sjukehus førelagt Riksantikvaren. Føretaket har oppdatert planen med dei tilbakemeldingane som blei gitt i møtet av Riksantikvaren og helsesektorens kulturminnerådgjevar.

Forvaltningsplanen er etter Riksantikvaren sin vurdering i samsvar med krava som vert stilte i kgl. res.1.9.2006 om statlege kulturhistoriske eigedommar..

Omfanget av freding og vern ved Valen sjukehus

Vernet omfattar det opphavlege tuberkuloseheimen Ekely, hovudbygningen, nåverande Valemon, frå første byggeperiode 1908-10, direktørbustad/administrasjonsbygg (opprinneleg våningshus) frå 1875, brannstasjon, søsterheim, lufteskur kvinneavdelinga samt gravlunden. Vernet omfattar også parkanlegg/uteområde med lufteskur og uthus som vist på kart i forvaltningsplanen

I grunngevinga for Riksantikvaren sitt forskriftsvedtak om freding av Valen sjukehus står mellom anna: Valen har stor betydning som arkitektur- og helsehistorisk typisk eksempel på psykiatriske sjukehus etablert tidlig på 1900- talet: Parkmessig opparbeida uteområde, gjenbruk av eldre bygningsmasse, sentralar med lukka avdelingar frå tidleg 1900-tall med seinare tilbygg og utvidingar. Dei utvalte bygningane og gravlunden representerer både bredde i funksjonstypar og tidsdybde i kulturmiljøet. Sjukehuset med sitt bygningsmiljø og uteområde representerer karakteristiske element i eit elles jordbruksdominert landskap mellom åsen og fjorden. Sjukehuset var det første asylet i fylket og det første utanfor byane på Vestlandet og har hatt ein viktig regional betydning som drivkraft i utviklinga av tettstaden Valen. Sjukehusmiljøet representerer derfor kulturminneverdiar både på nasjonalt og regionalt nivå.

Kommentarar

Forvaltningsplanen som nå ligg føre for Valen sjukehus skal leggjast til grunn for og vera retningsgivande for den samla forvaltninga og vedlikehaldet av bygningane på eigedommen. Forvaltningsplanen trekkjer mellom anna opp grensa mellom kva som er «vanleg vedlikehald» og kva som fell utanfor denne ramma og krev godkjenning frå Riksantikvaren.

Fredingsvernet på Valen er omfattande og grip inn i all planlegging for framtidig bruk av bygningane. Det er berre vanleg vedlikehald utført innanfor ramma av det som er trekt opp i forvaltningsplanen, som kan utførast utan samtykke frå Riksantikvaren. Sjølve planen følgjer som vedlegg til saka.

Konklusjon

Helse Fonna har gjort eit grundig og omfattande arbeid med forvaltningsplanen for Valen sjukehus. Planen er i møte førelagd Riksantikvaren og helsesektorens kulturminnerådgivar. Dei kommentarane som framkom i møtet er innarbeidd i planen.

Forvaltningsplanen gir Helse Fonna eit kvalitativt verkemiddel til å sikra at verneverdiane ved Valen Sjukehus blir ivaretatt. Sidan planen heller ikkje peikar på openbare konfliktområde mellom verneverdiane og planar for framtida eller særskilde økonomiske utfordringar, tilrår administrerande direktør at styret godkjenner forvaltningsplanen for Valen Sjukehus.

Vedlegg

1. Styresak Helse Fonna HF, sak 71/15A
2. Forvaltningsplaner Valen sjukehus